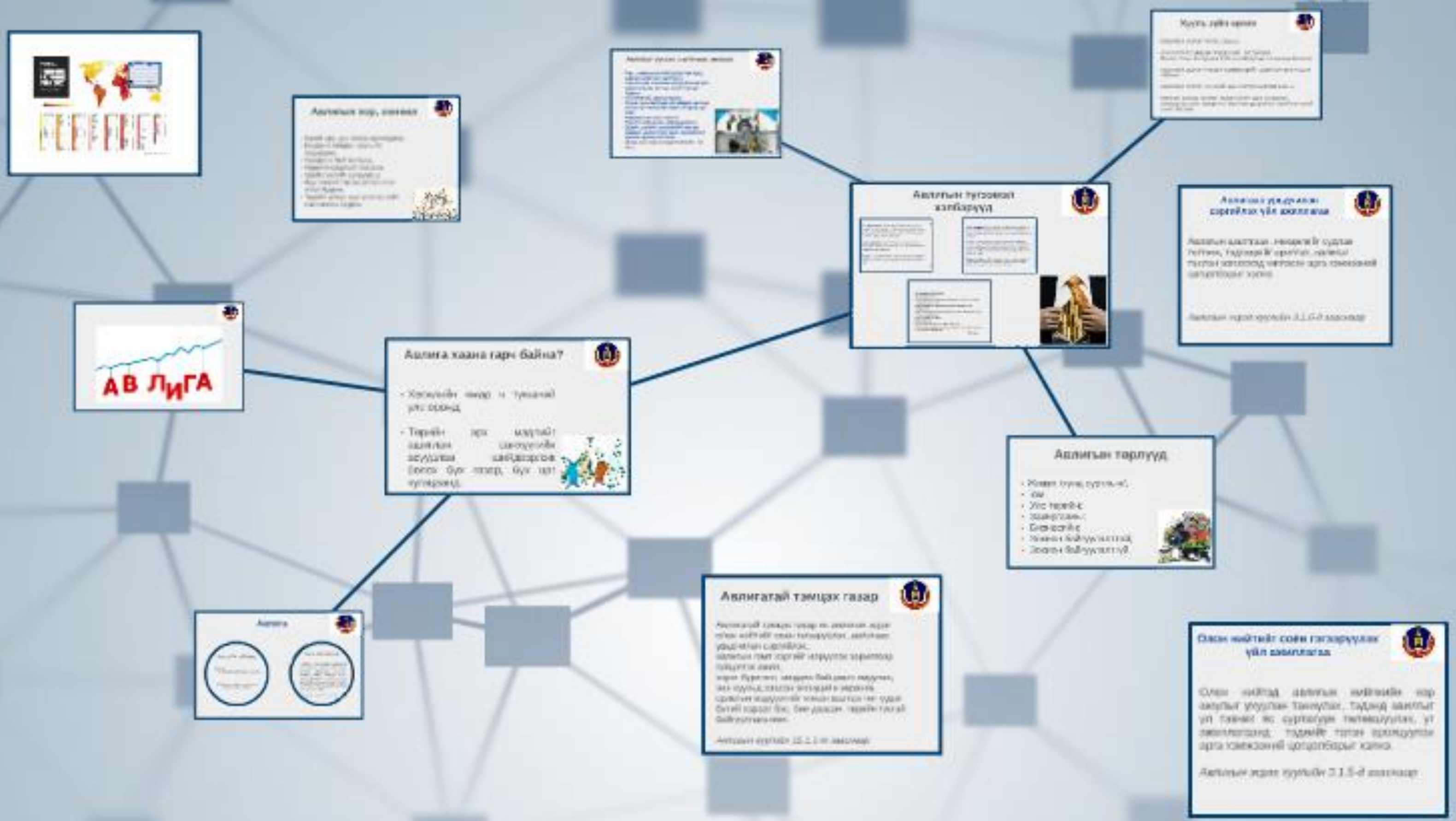

АВЛИГЫН МӨН ЧАНАР, ШАЛТГААН, ХОР ХӨНӨӨЛ

Авлига

Хэл зүйн тайлбар

Авлига:

-ёс бусаар шунаж авсан эд юм ...

Я.Цэвэлийн "Монгол хэлний товч тайлбар толь 1966 он"

Хууль зүйн тайлбар

“Авлига” гэж албан тушаалтан эрх мэдлээ хувийн ашиг хонжоо олоход урвуулан ашиглах, бусдад давуу байдал олгох, иргэн, хуулийн этгээдээс тэрхүү давуу байдлыг олж авах үйлдэл, эс үйлдэхгүйгээр илрэх аливаа эрх зүй зөрчлийг;

"Авлигын эсрэг хуулийн 3.1.1-т зааснаар"

Авлига хаана гарч байна?

- Хөгжлийн ямар ч түвшний улс оронд;
- Төрийн эрх мэдлийг ашиглан санхүүгийн асуудлаа шийдвэрлэж болох бүх газар, бүх цаг хугацаанд.

Авлигын хор, хөнөөл

- Хүний эрх, эрх чөлөө зөрчигдөнө;
- Шударга байдал, хууль ёс алдагдана;
- Ядуурлыг бий болгоно;
- Хөрөнгө оруулалт багасна;
- Эдийн засгийг сулруулна;
- Ард түмний төр засагтаа итгэх итгэл буурна;
- Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн хэм хэмжээ буурна.

Авлигын хор, хөнөөл

- Хүний эрх, эрх чөлөө зөрчигдөнө;
- Шударга байдал, хууль ёс алдагдана;
- Ядуурлыг бий болгоно;
- Хөрөнгө оруулалт багасна;
- Эдийн засгийг сулруулна;
- Ард түмний төр засагтаа итгэх итгэл буурна;
- Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн хэм хэмжээ буурна.

Авлигын түгээмэл хэлбэрүүд

Хээл хахууль. Хэн нэгэн албан тушаалтны хууль ёсны үүргийг нь биелүүлэхгүй болгоход нөлөөлөхийн тулд аливаа үнэт зүйлийг санал болгох, өгөх, авах, зуучлах.

Шан харамж. Албаны үүргээ зохих ёсоор биелүүлсний төлөө тухайн этгээдийг хувиараа урамшуулан шагнах.

Бэлэг. "Би хэрвээ энэ албан тушаалыг хашиж байгаагүй бол надад энэ бэлгийг өгөх байсан уу?"

Ашиг хонжоо. Албан тушаалтан эрх мэдлээ урвуулан ашиглаж бусдад давуу байдал олгосны төлөө өөрт нь болон бусдад бүй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдал.

Албан тушаалын эрх мэдлээ урвуулан ашиглах. Албан тушаалтан эрх мэдлээ албаны эрх ашгийн эсрэг буюу хувийн ашиг сонирхлоо гүйцэлдүүлэх зорилгод ашиглаж хийх ёстой үйлдлийг хийхгүй байх, хийх ёсгүй үйлдлийг хийх .

Давуу байдал. Албан тушаалтан эрх мэдлээ урвуулан ашигласнаар хувь хүн, хуулийн этгээдэд бүй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдал

- **Ах дүүсэх, Найзархах**
- **Тал тохой татах**
- **Бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, албаны тамга тэмдгийг ашиглах**
- **Дарамт шахалт үзүүлэх, хясан боогдуулах, сүрдүүлэх**
- **Хууль бусаар хөрөнгө завших, өмч хөрөнгийг зүй бусаар зарцуулах**
- **Сонгуулийн авлига**
- **Мөнгө угаах**
- **Эх орноосоо урвах, төрд тэрслэх**
- **Хууль бусаар баривчлах, хуурамч нотолгоо гаргах**
- **Татвараас чөлөөлөх**

Гэх мэт...

Хээл хахууль. Хэн нэгэн албан тушаалтны хууль ёсны үүргийг нь биелүүлэхгүй болгоход нөлөөлөхийн тулд аливаа үнэт зүйлийг санал болгох, өгөх, авах, зуучлах.

Шан харамж. Албаны үүргээ зохих ёсоор биелүүлсний төлөө тухайн этгээдийг хувиараа урамшуулан шагнах.

Бэлэг. “Би хэрвээ энэ албан тушаалыг хашиж байгаагүй бол надад энэ бэлгийг өгөх байсан уу?”

Ашиг хонжоо. Албан тушаалтан эрх мэдлээ урвуулан ашиглаж бусдад давуу байдал олгосны төлөө өөрт нь болон бусдад буй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдал.

Албан тушаалын эрх мэдлээ урвуулан ашиглах. Албан тушаалтан эрх мэдлээ албаны эрх ашгийн эсрэг буюу хувийн ашиг сонирхлоо гүйцэлдүүлэх зорилгод ашиглаж хийх ёстой үйлдлийг хийхгүй байх, хийх ёсгүй үйлдлийг хийх .

Давуу байдал. Албан тушаалтан эрх мэдлээ урвуулан ашигласнаар хувь хүн, хуулийн этгээдэд буй болох эдийн болон эдийн бус ашигтай байдал

- **Ах дүүсэх, Найзархах**
- **Тал тохой татах**
- **Бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, албаны тамга тэмдгийг ашиглах**
- **Дарамт шахалт үзүүлэх, хясан боогдуулах, сүрдүүлэх**
- **Хууль бусаар хөрөнгө завших, өмч хөрөнгийг зүй бусаар зарцуулах**
- **Сонгуулийн авлига**
- **Мөнгө угаах**
- **Эх орноосоо урвах, төрд тэрслэх**
- **Хууль бусаар баривчлах, хуурамч нотолгоо гаргах**
- **Татвараас чөлөөлөх**

Гэх мэт...

Авлигыг үүсгэх шалтгаан, нөхцөл

- Төр, захиргааны байгууллагын хүнд суртал, олон шат дамжлага
- Төрийн аль ч шатны байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй бус байдал
- Ойлгомжгүй, дүрэм журам
- Хууль хэрэгжүүлдэггүй байдал, дотоод хяналтын механизм байхгүй буюу сул байх
- Удирдлагын зориг дутмаг
- Төрийн албаны ёс зүйн доройтол
- Эдийн засгийн тааламжгүй нөхцөл байдал: *цалин бага байх, амьдралын өртөг хурдацтай өсөх*
- Иргэд эрх, үүргээ мэдэхгүй байх гэх мэт...

Хууль зүйн орчин

- АВЛИГЫН ЭСРЭГ ХУУЛЬ 1996 он
- АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР
  Монгол Улсын Их Хурлын 2002 оны 41 дүгээр тогтоолоор баталсан
- АВЛИГЫН ЭСРЭГ НҮБ-ЫН КОНВЕНЦИЙГ СОЁРХОН БАТЛАСАН 2005 он
- АВЛИГЫН ЭСРЭГ ХУУЛИЙГ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАВ 2006 он
- Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль 2012 он

Авлигатай тэмцэх газар

Авлигатай тэмцэх газар нь авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх,
авлигын гэмт хэргийг илрүүлэх зорилгоор гүйцэтгэх ажил,
хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт явуулах,
энэ хуульд заасан этгээдийн хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг хянан шалгах чиг үүрэг бүхий хараат бус, бие даасан, төрийн тусгай байгууллага мөн.

Авлигын хуулийн 15.1.1-т зааснаар

Авлигаас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа

Авлигын шалтгаан, нөхцөлийг судлан тогтоох, тэдгээрийг арилгах, авлигыг таслан зогсооход чиглэсэн арга хэмжээний цогцолборыг хэлнэ.

Авлигын эсрэг хуулийн 3.1.6-д зааснаар

Олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаа

Олон нийтэд авлигын нийгмийн хор аюулыг ухуулан таниулах, тэдэнд авилгыг үл тэвчих ёс суртахуун төлөвшүүлэх, уг ажиллагаанд тэднийг татан оролцуулах арга хэмжээний цогцолборыг хэлнэ.

Авлигын эсрэг хуулийн 3.1.5-д заасанаар

TRANSPARENCY INTERNATIONAL
the global coalition against corruption

CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2012

The perceived levels of public sector corruption in 176 countries/territories around the world.

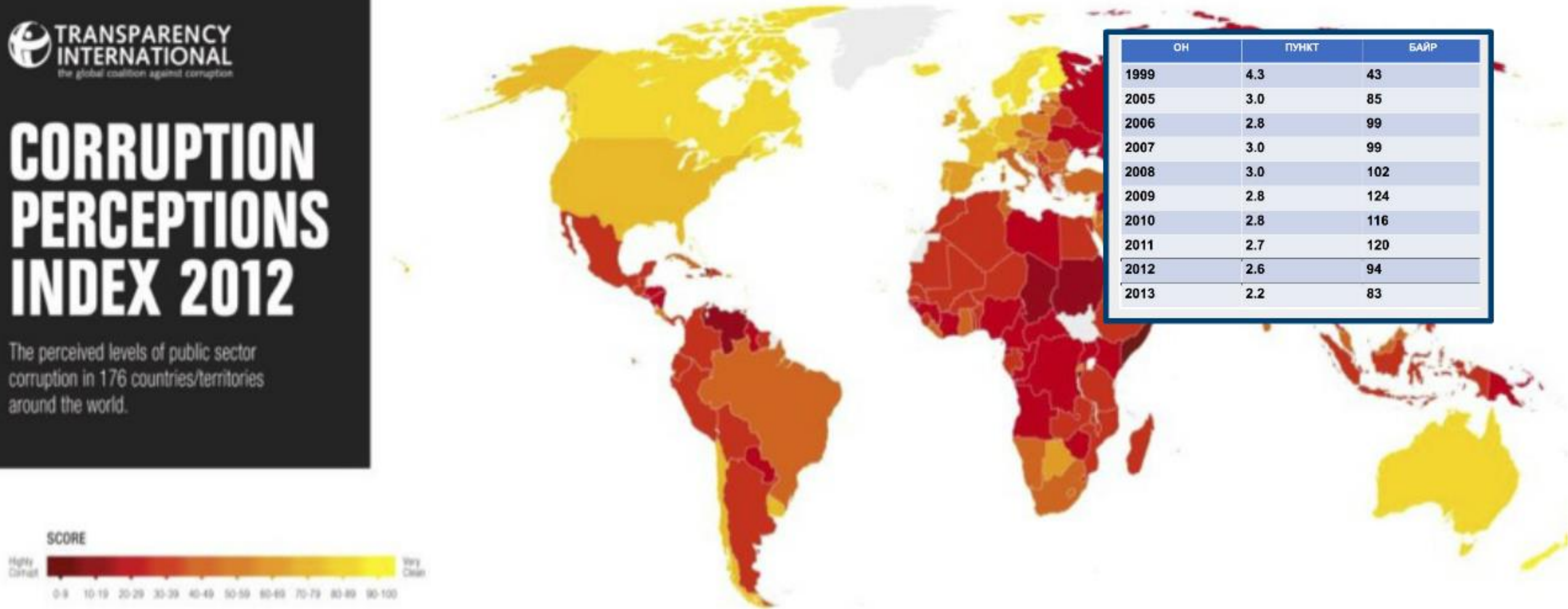

ОН	ПУНКТ	БАЙР
1999	4.3	43
2005	3.0	85
2006	2.8	99
2007	3.0	99
2008	3.0	102
2009	2.8	124
2010	2.8	116
2011	2.7	120
2012	2.6	94
2013	2.2	83

ТИ – Авлигын төсөөллийн индекс Монгол Улс:

ОН	ИНДЕКС	БАЙР
1999	4,3	43
2005	3,0	85
2006	2,8	99
2007	3,0	99
2008	3,0	102
2009	2,7	124
2010	2,7	116
2011	2,7	120
2012	3,6	94
2013	3,8	83
2014	3,9	80

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа